

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Ciències de la Salut

Memòria del Treball de Fi de Grau

Projecte d'intervenció:

**“Potenciar la Igualtat de Gènere dins les aules
de primària”.**

Joana Maria Torrandell Santandreu

Grau de Psicologia

Any acadèmic 2015-16

DNI de l'alumne:43195858-H

Treball tutelat per Victoria Ferrer

Departament de Psicologia

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball: Sexe, gènere, estereotips i rols de gènere, sexisme, història de la dona, identitat sexual, família, jocs sexistes, mitjans de comunicació sexista.

INDICE

1. OBJECTIU	4
2. INTRODUCCIÓ	4
2.1. Marc teòric	4
2.1.1. Sistema sexe-gènere.	4
2.1.2. Estereotips i rols de gènere.....	6
2.1.3. Sexisme.	9
3. METOLOGIA.....	11
3.1. Propostes per treballar.	11
3.1.1. La història de la dona.....	11
3.1.2. Identitat sexual i família.....	12
3.1.3. El joc transmissió de valors i rols socials.	13
3.1.4. Mitjans de comunicació (publicitat i literatura).	15
4. TALLERS.....	17
4.1. Identitat sexual i família (Primer cicle).....	17
4.1.1. Activitat 1. Dibuixar a l'altre sexe.....	17
4.1.2. Activitat 2. Cream dues històries.....	18
4.1.3. Activitat 3. La mare té doble feina.	19
4.1.4. Activitat 4. Tres generacions enrere.	20
4.1.5. Activitat 5. Tots sabem fer les tasques de casa.	21
4.1.6. Activitat 6. El meu rol dins els poblat.....	22
4.2. Jocs i professions (Segon cicle).....	23
4.2.1. Activitat 7. Tots podem jugar a tot.	23
4.2.2. Activitat 8. Elegim la nostra professió.....	24
4.2.3. Activitat 9. Com ens divertim?.....	25
4.2.4. Activitat 10. Treballam tot tipus d'esport.	26
4.2.5. Activitat 11. La gymkana de les oportunitats.....	27
4.2.6. Activitat 12. Disfrasse't en igualtat d'oportunitats.....	28
4.3. Literatura, publicitat i medis de comunicació sexistes (Tercer cicle).....	29
4.3.1. Activiat 13. Literatura sexista.	29
4.3.2. Activiat 11. Apropam la literatura de casa a l'escola.	30
4.3.3. Activitat 15. Videojocs estereotipats.	31
4.3.4. Activitat 16,17 i 18. Anàlisi d'esposts publicitaris.....	32
5. CONCLUSIONS.....	33
6. BILIOGRAFÍA.....	34

RESUM

Des de les edats més primerenques, les nines i els nines escolten missatges socialitzadors diferents per a cada sexe, els interioritzen i actuen en conseqüència. Tots aquests missatges deriven de l'àmbit educatiu i familiar, dels medis de comunicació i de la religió.

En molts de casos, s'educa a les nines per a la reproducció i l'èxit en l'àmbit privat, suprimint la seva llibertat i els seus desitjos, així com qualsevol conducta de combativitat o domini. Això les porta a una situació de vicitimització fent que es desenvolupin en dones mancades de poder i sobretot de confiança en sí mateixes.

Per al contrari, generalment s'orienta als nins per a la producció i per l'èxit en l'àmbit públic potenciant la seva independència, la seva racionalitat, el seu poder i les seves ambicions, i suprimint l'expressió dels afectes.

Concretament aquest projecte es centrarà en analitzar els estereotips i rols de gènere presents en la nostra societat i en oferir una proposta d'intervenció per intentar millorar la igualtat de gènere dins les aules de primària.

ABSTRACT

Since beginner ages, both boys and girls are exposed to different socializing messages for each gender which children internalize and act in accordance. These messages are derived from educational and familiar fields, means of communication and religion.

Girls are educated for reproduction and the private circles success, suppressing their freedom and desires as well as any fighting spirit or dominion behaviour. This fact leads them to a victim situation causing a lack of power and self-confidence in women.

On the contrary, boys are guided for production and the public circles success, promoting their independence, rationality, power and ambitions and also suppressing their expression of affection.

This project will be particularly based on analyzing the stereotypes and gender roles that are present in our society and offering an intervention proposal to improve the gender equality inside the primary education classrooms.

1. OBJECTIU

Aquest projecte analitzarà els estereotips i rols de gènere presents en la nostra societat. Posteriorment, es tractarà d'oferir possibles propostes d'intervenció, per a cada un dels cursos de primària, intentant potenciar la igualtat de gènere dins les aules, amb l'objectiu de que les nines i els nins aprenguin que tant les dones com els homes tenim les mateixes oportunitats i els mateixos drets.

2. INTRODUCCIÓ

2.1. Marc teòric

En el present marc teòric, s'exposaran els conceptes que considero necessaris treballar per aconseguir el nostre objectiu principal: "potenciar la igualtat de gènere dins les aules de primària"

Primerament, s'explicarà la teoria sexe - gènere a partir de la qual es farà una distinció d'ambdós conceptes, a més d'incloure el concepte d'androcentrisme. També es descriuran conceptes lligats amb la discriminació associada al gènere; així com estereotips, rols i sexisme.

2.1.1. Sistema sexe-gènere.

L'antropòloga Gayle Rubin (1975 cit. per Suzzi, G. 2016) defineix per primera vegada el concepte del sistema sexe-gènere com "un conjunt de disposicions pel que una societat transforma la sexualitat biològica en productes de la activitat humana i en el qual es satisfan aquestes necessitats humanes transformades"

L'autora Aguilar García (2008, p.4) exposa que "el sistema sexe-gènere fa referència a les formes de relació establerta entre dones i homes en la part interna d'una societat. Examina les relacions que s'originen baix un sistema de poder que defineix condicions socials diferents per dones i homes en raó dels papers i funcions que els hi han assignat socialment; així com la seva posició social com persones de subordinació (dones) o éssers amb poder (homes) sobre els principals recursos. La nostra societat actual està subjecte per un sistema sexe-gènere que manté una relació de desigualtat entre dones i homes".

Dins la nostra cultura, aquest sistema fa referència a un model socialitzador en el que s'ha estudiat com les diferències biològiques entre dones i homes han influït en l'aparició de desigualtats socials, polítiques, econòmiques, etc., perjudicant a la dona en tots aquest àmbits. Tot això, es deu a que els models configurats per la societat, responen a les particularitats, rols, comportaments i qualitats que son propis per cada sexe.

Vivim en una societat dins la qual, les relacions de sexe estan jerarquitzades i els valors masculins son els dominants. D'aquesta manera, els papers i les funcions dels homes són més importants que els de les dones. Per tant, afirmam que el nostre sistema sexe – gènere gira al voltat d'un model de societat androcèntric.

Segons el diari feminista “Mujeres en la red” (2008), l'androcentrisme considera a l'home com el centre i la mesura del món. Engloba les capacitats del sexe masculí com a motor individual i universal de l'esdevenir humà; explica la configuració de la ment masculina clàssica, com referent universal en oposició a l'immòbil. L'androcentrisme invisibilita el pensament, l'experiència i les representacions del sexe femení. La dona existeix únicament en relació a algun home o com a objecte per a aquest.

El sistema sexe-gènere esta representat per un altre sistema dualista que el sustenta, el de naturalesa-cultura. El sexe fa referència al conjunt de característiques biològiques, determinades per la naturalesa, les quals ens diferencien entre dones i homes. Contràriament, el gènere es relaciona amb la cultura (psicologia, sociologia).

Parlam de gènere per refer-nos a una representació cultural que conté idees, prejudicis, valors, interpretacions, normes i prohibicions sobre la vida de les dones i els homes. Es així com es considera que les dones i els homes son diferents degut a que cada un te la seva pròpia funció en la vida. Segons la visió general de la societat, la dona posseeix unes característiques que la distingeixen de l'home; es dolça, afectuosa, astuta, preocupada per lo concret i incapaç de interessar-se per qüestions universals, sentimental, intuïtiva, reflexiva i visceral (Fisas, 1998).

Freixas (2001) estableix un acostament a les característiques que imposa la cultura patriarcal a la subjectivitat femenina tal com l'imperatiu de bellesa, la predisposició a l'amor, la consideració de la identitat de la dona subjecte a la maternitat i el deure de la dona com a responsable i cuidadora del benestar extern.

Oposadament, la masculinitat prepara als homes per enfrontar-se a la vida amb fortalesa, coneixement, poder, engendrament i habilitat. També els ensenya a cobrint-se amb una màscara insensible, rebutjant així qualsevol tipus de sentiment.

Les persones es converteixen en dones i homes en funció de l'aprenentatge de representacions culturals de gènere que dirigeixen la seva constitució genèrica i el caràcter de les relacions interpersonals que mantenen en diferents contextos (en l'àmbit familiar, l'escola, el grup desiguals, etc.). Així, el gènere, deriva de referents culturals que són reconeguts i assumits per les persones.

Concloent, les diferències tenen el seu origen en la biologia i no s'aprenen. El sexe es una particularitat pròpia del ser humà amb la qual es neix i remet a la dicotomia dona – home, és a dir, les diferències entre sexe i gènere es basen en que el sexe diferencia dones i homes per els seus components biològics, mentre que el gènere respon a una construcció social, on la societat atribueix al que es considera femení i masculí.

2.1.2. Estereotips i rols de gènere.

Segons Del Valle i col. (2002), les representacions culturals de gènere, explicades anteriorment s'expressen i manifesten a través d'estereotips.

Els estereotips, són "generalitzacions preconcebudes sobre els atributs o característiques de la gent en els diferents grups socials" (Laird i Thompson, 1992); atributs assignats a dones i homes en funció del seu sexe, en el cas d'estereotips de gènere.

Aquests, instauren la base sobre la qual els subjectes, partint de codis d'identitat assignats per la cultura, formen la seva pròpia existència (Lagarde, 1998). Aquesta autora (1996) considera que els estereotips de gènere, s'aprenen des de la infància i no tenen un caràcter aleatori. Són components del mateix ser, dimensions personals primitives i en permanent renovació.

Per tant, els estereotips constitueixen la base de la construcció de la identitat de gènere, engendren una percepció de gènere interioritzada que orienta tant la representació de la realitat com les accions, pensaments i comportaments dels subjectes (Jiménez, 2005). És interessant saber quins són els estereotips de gènere i quines conseqüències tenen en la construcció de la identitat dels infants, sobretot a nivell educatiu.

Ortega (1998) crea una estructura per identificar els estereotips de gènere. L'autor reconeix quatre marcs d'identitat que projecten representacions de gènere, com a principis orientadors de les relacions interpersonals.

Primerament, el cos estableix un referent a partir del qual es donen qualitats diferencials adjudicades a la dona i l'home. Les indicacions corporals expressades socialment mitjançant l'art i els mitjans de comunicació són interioritzades per les persones formant una imatge del cos femení al voltant de la debilitat i la imatge del cos masculí entorn a la força.

En la mateixa línia, Bourdieu (2000) pensa que a partir de la pròpia percepció del cos, la societat crea una realitat sexualitzada, una realitat diferenciada en funció als caràcters biològics. L'ètica femenina es forma a partir d'un control constant del cos i de les expressions baix la pressió continua de la moral i la vigilància del pudor.

Per altra banda, les capacitats intel·lectuals fan referència a estereotips de gènere. Generalment, s'assignen habilitats organitzatives i cooperatives al gènere femení; mentre que s'atribueixen tasques mecàniques i tècniques al gènere masculí. Aquests estereotips han guiat investigacions científiques al voltant de les diferències de gènere, arribant a conclusions que garanteixen l'evidència d'aquests.

En tercer lloc, la dimensió afectiva i emocional adjudica una major afectivitat i emotivitat a les dones i un major control emocional als homes.

Finalment, s'inclouen les relacions socials. Al gènere femení se li assigna major competència comunicativa respecte al masculí. Les investigacions es centren en examinar les diferències de gènere en les competències verbals i de fluïdesa del llenguatge, que normalment recau sobre el gènere femení. Al gènere masculí se li assigna la introspecció i racionalitat, amb evitació de les manifestacions personals.

Per tant, els estereotips constitueixen ormejos socioculturals sobre els quals s'estableixen normes socials alhora que serveixen de referent per a estructurar la identitat dels subjectes. La interiorització de les diferències de gènere té conseqüències educatives importants i per tant juguen un paper bàsic en les formes de pensar, interpretar i actuar dels infants, així com de relacionar-se entre ells. Els comportaments que s'esperen dels subjectes i les valoracions que es fan d'ells/es, vénen determinats per les idees estereotipades de gènere.

Com exemple tenim la creença de que les nines juguen a les nenes, considerant estrany que ho facin els nins. A través d'aquesta percepció, s'aprecia una expectativa de comportament en funció del sexe i una valoració d'aquesta conducta, adequada o inadequada, dependent del sexe.

Les repercussions socials que provenen de les creences estereotipades de gènere transmeses per l'escola les menciona Simón (2001). L'autora posa de manifest que les nines interioritzen que el seu èxit va unit a la pròpia bellesa. Poques vegades veuran l'èxit associat a les seves capacitats intel·lectuals, a les seves habilitats artístiques, a les seves destreses esportives o al seu esperit emprenedor. Per això, solen escollir estudis de menor prestigi, dirigits a la feina amb persones i en sectors mal remunerats social i econòmicament. Contràriament, els nins tenen un model d'èxit marcat pel mandat patriarcal de gènere; ells triomfen quan són forts, enginyosos, esportistes, intel·ligents.

Aquesta realitat, crea nines/dones amb baixa autoestima i nins/homes amb certa prepotència, resultat d'una educació androcèntrica. La baixa autoestima és font d'inseguretat, dependència i d'una identitat feble; és una barrera per a la construcció de la subjectivitat. La prepotència masculina resulta de cultiu d'abusos i agressivitat i d'una identitat de superioritat que porta invasió i negació de l'aliè.

Seguidament, es farà una menció als estereotips més freqüents que s'assignen a cada gènere (Taula 1):

ESTEREOTIPS FEMENINS	ESTEREOTIPS MASCULINS
Intuïció	Decisió
Inestabilitat emocional	Estabilitat emocional
Frivolitat	Serenitat
Irracionalitat	Racionalitat
Submissió	Domini
Por	Valentia
Tendresa	Agressivitat
Passivitat	Dinamisme
Subjectivitat	Objectivitat
Afectivitat	Frialidad
Debilitat	Força
Aptituds manuals	Aptituds intel·lectuals
Aptitud per les lletres	Aptitud per les ciències
Dependència	Afirmació del jo
Falta de control	Mecanismes d'autocontrol

Taula 1. Estereotips femenins i masculins. Extret i adaptat de Torres i Arjona (1993,p.82).

Mentre el concepte d'estereotip fa referència al conjunt de creences, el rol consisteix en el paper que adoptam els humans dins els procés de socialització.

Interioritzam un repertori de relacions de rol com a marc del nostre propi comportament i com una perspectiva per interpretar el dels altres. Es tracta d'aprendre consciència dels papers, normalitzats culturalment, i interioritzar una imatge factible de la realitat mitjançant els processos d'assaig i d'adaptació que instaura l'execució d'aquests (Turner, 1975 cit. per Fernández, A.M. 2002). Es tracta d'un conjunt d'expectatives que regula el comportament d'un individu en una societat determinada (Ander-Egg, 1978 cit. per Fernández, A.M. 2002).

Assumim comportaments i valors, i desenvolupem papers socials diferents depenent de si som dones o homes. Dins la nostra societat, els rols femenins (rol maternal) es desenvolupen dins l'àmbit privat i fan referència a la idea de criar, reproduir, cobrir les tasques domèstiques, cuidar dels infants, etc. Per oposició, els rols masculins (rol paternal) es desenvolupen dins l'àmbit públic i fan referència a controlar, crear, produir i guanyar doblers per cobrir les necessitats econòmiques de casa.

D'acord amb Monasterio, González i García (2011) existeix una divisió sexual del treball basada per una banda, en un treball reproductiu referent a les activitats relacionades amb la cura (gènere femení), de forma invisible i desagraïda; i per altra banda, en un treball productiu basat en un treball remunerat (gènere masculí).

2.1.3. Sexisme.

Des de l'existència de l'ésser humà s'han donat fets sexistes que han marcat l'evolució de la història. Per això, es possible que en algun moment de la nostra via haguem viscut alguna actuació de contingut discriminatori per raó de sexe (Pérez i Merino, 2014 cit. per Felipe, P. 2016).

Victoria Sau (1981) defineix el sexisme com “el conjunt de tots i cada un dels mètodes empleats per el patriarcat per poder mantenir en situació de inferioritat, subordinació i explotació al sexe dominant: el femení”.

El sexisme es tracta d'una actitud de prejudici cap a les dones basada en una valoració social negativa. Els prejudicis sexistes estan arrelats en la societat i tenen conseqüències negatives per el desenvolupament integral de la persona en funció del seu sexe, condicionant el futur tant personal com professional.

El sexisme fa referència a una ideologia de gènere amb la que es pretén mantenir i perpetuar aquesta situació de subordinació i d'inferioritat de les dones. “El sexisme limita els possibles valors i qualitats als tradicionalment considerats com a femenins o masculins, confonent el biològic amb el psicosocial i justificant així el manteniment d'una divisió injusta del món i els seus valors en dos espais. Per a les dones l'espai privat, el de les emocions i la cura de les persona; mentre que per els homes l'espai el públic, el del poder” (Díaz Aguado, 2000, p.148).

Es important saber que existeixen dos tipus de sexisme: un sexisme hostil o tradicional definit com una actitud clarament negativa basada en la creença d'una diferencia o inferioritat de les dones com a grup; i el sexisme benèvol o subtil basat en el conjunt d'activitats interrelacionades cap a les dones, percebent a les dones de forma estereotipada i limitades a certs rols, però amb un to afectiu positiu en el perceptor i inclinant-se a promoure aquestes conductes pro-socials d'ajuda o cerca d'intimitat.

En l'etapa de la infància i adolescència, la tendència sexista s'ha vist implicada, per la qual les nines i els nins passen deixant constància en les seves relacions personals i en els àmbits social i familiar. Majoritàriament, l'actitud sexista d'una nina o nin és el resultat d'una transmissió errònia per part del seu entorn des de petit/a, ensenyant amb quines qualitats i valors s'han d'identificar, en quines activitats han de participar i en quines no (Pérez i Merino, 2014).

Segons les investigacions de Díaz Aguado, les característiques rellevants trobades en la infància i adolescència i relacionades amb l'actitud sexista són:

- Dificultat per identificar les desigualtats actuals, tendint a ser atribuïdes a diferències biològiques.
- Ignorància de l'evolució històrica de la humanitat; com es tractava a la dona, la tardança per obtenir el seu dret al vot, etc.
- Tendència a creences que exculpen la utilització de l'agressió en les relacions interpersonals .

Eva Mª de la Peña (2007) posa exemples sexistes en diferents contextos. Dins l'àmbit familiar “quan per ser dona tens que arribar a casa acompanyada i abans inclús que el teu germà petit”; dins l'àmbit escolar “on les nines juguen als voltants i els nins ocupen el centre del pati”; i en els medis de comunicació “quan en la publicitat les dones apareixen únicament mostrant el cos”.

3. METOLOGIA.

3.1. Propostes per treballar.

Els temes a partir dels quals es treballarà la igualtat de gènere dins les aules de primària són: la història de la dona, l'àmbit familiar, els jocs, la publicitat, la literatura i els medis de comunicació. Penso que aquests temes són els més interessants i adequats per treballar-los en l'etapa de primària. Cada cicle tindrà un tema assignat i es realitzarà un taller per trimestre i per curs.

3.1.1. La història de la dona

Des de la prehistòria la dona ha tengut un paper inferior al de l'home respecte tots els àmbits.

En l'Edat mitjana la dona es considerava incapacitada per qualsevol cosa. Sempre estava recluta dins casa i les seves màximes virtuts eren la bellesa, la virginitat i l'abstinència. Des de la infància la dona estava lligada a l'home que deia fer-se càrrec d'ella, i el paper més important era el de mare i/o esposa. “Lamentablement, l'essència immutable en les dones d'aquests períodes era precisament la seva condició de subordinació i depreciació” (Rodríguez - Shadow 1999, pp.271)

Durant l'Edat Moderna era utilitzada com objecte sexual i estímulo per a la procreació. En la segona meitat del segle XIX va sorgir un moviment sufragista que va lluitar per el dret de la dona a la participació política, l'educació, etc.

Després de la Primera Guerra Mundial el moviment feminista va triomfar ràpidament en quasi tots els països deixant enrere els menys avançats. Va ser a partir de la segona guerra mundial, quan la dona va guanyar terrenys cada vegada mes grans, exigint una situació més igualadora respecte la de l'home.

L'any 1970 varen néixer els primers moviments feministes que lluitaven per la igualtat legal y laboral entre la dona i l'home i el dret al divorci, a l'avortament, etc.

Amb l'aprovació de la Constitució de 1978 es reconeix la igualtat legal entre dones i homes. Les dones s'han incorporat progressivament al mercat laboral i la seva influencia en la vida política i social es cada vegada major. Per evitar la discriminació de la dona en el treball, els governs han aprovat mesures com la que recull la Llei per la Igualtat Efectiva de dones y homes de 2007.

Tot i l'evolució de la dona encara ens queda un llarg camí per arribar a la igualtat plena entre els dos sexes. Actualment, es segueixen donant grans desigualtats entre dones i homes en molts àmbits.

En aquesta direcció, intentarem que els infants siguin conscients de la història de la dona i de la seva evolució, emfatitzant que actualment es segueixen donant desigualtats entre ambdós sexes.

3.1.2. Identitat sexual i família.

Les nines i els nins van adquirint la seva identitat sexual a partir del naixement. Tot i així, abans adquireixen una identitat de gènere que suposarà diferents formes de desenvolupament en funció del sexe i que influiran en l'assignació social de la roba, les joguines, les activitats familiars, etc., (Freixas, 2001). Es durant les primeres edats quan s'estableixen les primeres diferències sexuals i l'adquisició dels rols de gènere imposats per la societat.

Des del moment en que una nina o un nin neix podem veure com l'adquisició de la seva identitat sexual en les primeres etapes de vida va mostrant uns valors i preferències debut a la interiorització dels estereotips i els rols de gènere que la societat i altres agents han anat transmetent al llarg del seu desenvolupament.

El primer agent socialitzador que té més importància en la construcció de la identitat dels infants es la família. Es tracta d'un font de transmissió d'estereotips de gènere, es a dir, depenent de si es nina o nin es comporten i interactuen amb les/els filles/fills d'una manera distinta (Green-Berg, 1979 cit. per France, 1988). En la figura paterna, aquesta diferència es pot notar més; en general els pares soles ser més afectuosos, curiosos, sociables amb les nines i per el contrari, menys afectius, més autoritaris i controladors amb els nins. (Marbán, Robledo, Díez, García y De Caso, 2009).

A més, ens trobam dins una societat patriarcal on majoritàriament, dins les famílies, la dona es la responsable de les tasques domèstiques, model que interioritzen les nines del que li pertoca fer quan sigui gran.

Per el contrari, l'home únicament realitzarà alguna tasca elèctrica, de muntatge o bricolatge; llavors el nin interioritza el comportament del pare dins la llar per saber el que li pertoca fer en un futur.

Dins una família patriarcal es troben rols sexistes, reforçament de missatges de tolerància, suport a les nines i als nins en quan a l'elecció d'estudis i sobretot es fomenta el respecte a la diferència.

Referent a aquest apartat, l'objectiu del projecte serà que els infants siguin conscients de que la mare no es l'única responsable de cobrir les tasques domèstiques, ensenyant així que tots som capaços de fer qualsevol tasca independentment del sexe

3.1.3. El joc transmissió de valors i rols socials.

El joc també es un dels àmbits on actualment continuen existint barreres psicològiques que dificulten la igualtat entre dones i homes

En la infància el joc es tracta d'un recurs educatiu significatiu per el desenvolupament de les nines i els nins; d'una eina socialitzadora, la qual té un paper important en la difusió de valors socioculturals.

L'activitat lúdica es un impuls instintiu del període infantil que forma part del procés d'aprenentatge evolutiu i connecta al subjecte amb l'entorn; està influenciat per la cultura i l'entorn social en el que es desenvolupa (Erikson, 1974).

La preocupació de cara al futur de les nines i els nins es la interiorització dels valors a través del joc i la repetició de patrons propis de cada gènere, sabent el que deuen ser i el que no segons la seva condició sexual (Delgado, 2011).

Son molts els estudis que teoritzen sobre com s'adquireixen els estereotips de gènere durant la infància. Algunes teories emfatitzen en els aspectes biològics (Buss, 1995), altres en els factors socials (Berger i col., Rosenholtz i Zelditch, 1980) i les que fan referència als processos psicològics implicats (Kohlberg, 1966).

La tendència actual es la de considerar tots aquests aspectes dins d'un mateix marc teòric, donant-li importància a cada un d'ells. Aquest es el cas de la Teoria Social - Cognitiva del Desenvolupament del Gènere i la Diferenciació en la qual es considera que l'evolució humana crea l'estructura biològica sobre la qual actuen els factors psicològics i socials (Bussey i Bandura, 1999).

Referent a l'aprenentatge per observació i experiències de l'entorn, els teòrics de l'aprenentatge social consideren que els estereotips de gènere son pautes de conducta apreses mitjançant l'observació.

Durant la infància rebem l'aprovació social quan realitzen activitats pròpies del seu sexe i se'ls corregeix en les seves preferències, quan aquestes no coincideixen amb els estereotips tradicionals.

En la infància, les persones interioritzen progressivament les normes de conductes pròpies del seu gènere, per poder actuar conforme a elles. Prenen consciència del concepte gènere, al diferenciar a que juguen les nines i a que els nins, utilitzant com a referència les persones del seu entorn familiar, social, educatiu i inclús personatges televisius (Martin, 1989; Biernat 1991; Vasta i col., 2001).

El joc simbòlic es tracta de que les nines i els nins juguen a representar la realitat a la seva manera, així com personatges, situacions o objectes que no estan presents en el moment del joc; interpreten papers i imiten, identificant així rols propis de cada gènere (Requena i Sainz de Vicuña, 2009).

A continuació es presentaran els tipus de jocs que existeixen, tots ells diferenciats per gènere:

A QUE JUGUEN LES NINES	A QUÈ JUGUEN ELS NINS
<ul style="list-style-type: none"> • Joc simbòlic: imiten accions i tasques relacionades amb la dona. • Jocs rítmics: dansa. • Jocs repetitius: corda, saltar, elàstic, etc. • Jocs d'activitat lògica: trencaclosques, pintura, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jocs de mobilitat, persuasió, lluita i força. • Jocs de construcció: cotxes, blocs de plàstics interconnectables (LEGO).
COM INFLUEIXEN EN L'APRENTATGE DELS ROLS SOCIALS DE GÈNERE:	COM INFLUEIXEN EN L'APRENTATGE DELS ROLS SOCIALS DE GÈNERE:
<ul style="list-style-type: none"> • Assumpció de la maternitat i el treball domèstic. • S'identifiquen amb professions estereotipades: infermera, secretaria, professora, netejadora, etc. • Les nines optaran per professions femenines. 	<ul style="list-style-type: none"> • Les orienta cap a professions prestigioses com la construcció, la tècnica, la investigació, etc. • Els nins optaran per professions típicament masculines.

Tipus de jocs de nines i nins. Extret i adaptat de Torres i Arjona (1993, p.131)

A través d'aquest projecte estimularem als infants a que juguin a qualsevol tipus de joc per tal d'afavorir l'aprenentatge dels rols socials i s'inverteixin els papers. A més, es treballarà per reconstruir els esquemes que es van interioritzant a partir dels processos de socialització amb l'objectiu de que desenvolupin totes les seves capacitats, eliminant els estereotips de gènere en el joc.

3.1.4. Mitjans de comunicació (publicitat i literatura).

Un altre principal agent socialitzador que influeix en el desenvolupament dels infants són els mitjans de comunicació. En l'actualitat, aquests repercuteixen en els papers que nines i nins assumiran en un futur perquè segueixen transmetent rols femenins i masculins (Torres i Arjona, 1993).

Els mitjans de comunicació són elements transmissors d'ideologia. La radio, l'internet, la publicitat o la literatura continuen perpetuant situacions de discriminació de les dones i llançant missatges amb els quals ambdós sexes queden estereotipats en funció del seu gènere.

Podem apreciar canvis si comparem la publicitat del segle XXI amb la de fa cinquanta anys. Tot i així, encara es continuen emetent anuncis que fomenten la violència de gènere i que presenten una imatge estereotipada de la dona i de l'home, potenciant els rols de gènere, deixant d'apostar per una societat equitativa.

Segons l'anàlisi dut a terme per García Pérez (2009), podem trobar tres tipus d'estereotips al voltant de la dona dins de la publicitat; la dona bella, la que cuida la seva aparença, representant l'ideal de la dona, la dona eròtica - sexual, considerada com un objecte sexual i de desig i la dona mestressa de casa, la que es dedica al cuidat de la llar i la família.

Es important saber identificar el sexisme en la publicitat. Per això, ens hauríem de fixar en els següents punts (Ministeri d'Educació, Cultura i Esport 2011, pp. 11-12):

1. Anuncis en els que les dones apareguin dependents econòmicament o sense capacitat de decisió.
2. Anuncis que transmetin la idea de que la llar i el cuidat de les persones són tasques de la dona.
3. Anuncis on la dona aprengui realitzant professions de menys prestigi.
4. Anuncis en els que s'utilitza el cos femení atorgant-li major protagonisme a l'atractiu físic que a les capacitats intel·lectuals.
5. Anuncis que presentin a les dones amb característiques pròpies del gènere femení.
6. Anuncis en els que apareguin joguines sexistes que radiquen en estereotips.

Referent a la literatura, els contes tradicionals reforcen estereotips que no tenen res a veure amb el tracte igualitari entre els gèneres. Passivitat dels personatges femenins, el matrimoni com l'únic objectiu de les dones, la bellesa com a qualitat irrenunciable per ser protagonista, la submissió a l'home, etc. Per tant, quan llegim un conte tradicionals no només estam assimilant la història, sinó que interioritzam una sèrie d'estereotips sobre lo que es ser dona i home en aquesta societat. Així doncs, cal tenir un criteri davant aquests estereotips, assumits de manera inconsistent i, ja que sinó els transmetem als infants de la mateixa manera.

Generalment, la literatura tradicional mostra que els personatges femenins son molt menys rics que els personatges masculins i molt menys atractius per la seva passivitat i falta de reacció. Els nins tenen com referents als homes, de manera que poden sentir empatia per molts personatges i voler emular un catàleg ample de comportaments; mentre que les nines tenen un catàleg de comportaments escàs i pobre, amb dones o molt bones o molt dolentes, i molt guapes o molt lletges, però totes elles amb l'objectiu del matrimoni o amb la idea de submissió i poca activitat física.

Els contes son un instrument per transmetre valors com la amiatat, la solidaritat, la col·laboració, etc. En el present projecte, no es tracte de negar lo positiu dels contes, sinó que lo que es pretén es que la perspectiva de gènere tengui cabuda com a criteri d'anàlisi dels materials tant de l'aula com de casa; d'aquesta manera, tindrem que explicitar als infants aquests estereotips de gènere que apareixen en els relats tradicional, i al fer-los explícits els estarem aplicant ja un sentit crític.

Un altre aspecte a destacar i que podríem incloure dins els mitjans de comunicació seria l'augment en l'ús dels videojocs per les nines i els nins. Cada dia són més les nines i els nins que veiem utilitzat aquests tipus de recursos, des d'edats primerenques.

D'acord amb Díez Guitérrez la majoria dels videojocs reproduueixen estereotips sexistes explícita i implícitament, reforçant així el comportament i el paper masculí, es a dir, transmetent els valors de combativitat, violència, etc.

Mitjançant aquest projecte, serà important analitzar i reflexionar amb els infants tots aquests mitjans que transmeten valors sexistes i estereotipats. Es interessant observar quin sentit li donen les nines i els nins a les joguines.

4. TALLERS.

4.1. Identitat sexual i família (Primer cicle).

4.1.1. Activitat 1. Dibuixar a l'altre sexe.

Dirigit a: 1r curs. Primer Trimestre.

Objectius:

- ✓ Pensar sobre les característiques atribuïdes socialment a les dones i als homes.
- ✓ Analitzar les diferències que existeixen entre les característiques biològiques i les culturals atribuïdes ambdós sexes.
- ✓ Comprendre que les característiques atribuïdes a les dones i als homes es deuen al context sociocultural, lo qual implica que es poden canviar.

Duració: 50 minuts.

Material: Cartolina, llapis de colors i tisores.

Procediment:

1. Formar 4 grups (dos de cada sexe).
2. Repartir una cartolina per grup.
3. Nines: dibuixar en gros un home. Nins: dibuixar en gros una dona. (Incloure aspectes del comportament i actituds. Ex: Força, generositat, poder, bellesa, etc.)
4. Presentar el seu dibuix a la resta de companys i explicar les característiques atribuïdes.

Qüestions per dialogar:

- Ha estat difícil dibuixar a la dona? I a l'home? Com vos heu sentit?
- Per què heu dibuixat a la dona així? I a l'home?
- Les característiques que heu atribuït als dibuixos es poden estendre a totes les dones? I a tots els homes?
- Quines diferències hi ha entre una dona i un home?
- Coneixeu alguna dona que tengui característiques assignades als homes?
- Coneixeu algun home que tengui característiques assignades a les dones?

*Taller extret i modificat de: *Equidad de género. Anexo I. Recursos para educar en la Equidad de género en las AA.JJ* (p.3)

4.1.2. Activitat 2. Cream dues històries.

Dirigit a: 1r curs. Segon Trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre les expectatives creades socialment respecte al comportament d'una dona o d'un home.
- ✓ Reflexionar sobre les conseqüències que tenen els rols i els estereotips de gènere en la vida d'ambdós sexes.

Duració: 50 minuts.

Material: Una pilota.

Procediment:

1. Formar un cercle i passar una pilota arbitràriament.
2. Crear dues històries: primer la d'una dona i després la d'un home.
3. Decidir el nom dels personatges.
4. Dir alguna cosa relacionada amb la vida del personatge (cada vegada que es té la pilota)
5. Col·lectivament, construir una biografia (on va néixer, els seus condicionaments i aspiracions, el que va arribar aconseguir i la forma de la mort).
6. Comparar els elements de cada història; les característiques i valors de cada un dels personatges.
7. Apuntar a la pissarra les diferències entre dones i homes fixant-se a les activitats que realitza cada un d'ells.

Reflexió final:

- Creieu que hi ha alguna cosa que només poden fer les dones? Per què?
- Creieu que hi ha alguna cosa que només poder fer els homes? Per què?
- Hi ha tasques en les que les dones estan més predisposades que els homes? I, al contrari? Per què?
- Hi ha diferència en l'educació depenent de si ets dona o home?
- Creieu que les dones tenen les mateixes oportunitats que els homes?

*Taller extret i modificat de: *Equidad de género. Anexo I. Recursos para educar en la Equidad de género en las AA.JJ* (p.5)

4.1.3. Activitat 3. La mare té doble feina.

Dirigit a: 1r crus. Tercer trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre els rols de gènere establerts que indiquen que les dones s'han de dedicar a les tasques de casa, i entendre que això no es així.

Duració: 50 minuts.

Material: fitxes (Annex 1) i llapis de colors .

Procediment:

1. Demanar a les nines i als nins que pensin quina es la feina de la mare i del pare, quantes hores fan feina, de matí o d'horabaixa, etc.
2. Repartir fitxes.
3. Escriure davall de cada rellotge: "mare" i "pare".
4. Recordar a quina hora, la mare i el pare, se'n van a fer feina i a quina hora tornen. Pintar aquestes hores en els rellotges.
5. Demanar que fan les mares i els pares quan arriben a casa (veure la televisió, preparar el sopar, fer net, etc.). Pintar en cada rellotge i amb colors diferents, les diferents activitats de la seva rutina.
6. Comparar els dos rellotges i reflexionar sobre quantes hores dediquen les mares a fer feina i al temps lliure.

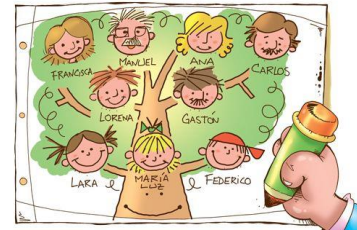
Reflexió final:

- Les tasques de la casa es consideren feina?
- Qui fa més hores de feina en total?
- Creieu que les tasques domèstiques son pròpies de les dones?
- Creieu que els homes tenen més dret de tenir més temps lliure que les dones?
- Creieu que les tasques domèstiques s'han de complir entre tots els membres de la família, independentment de si són dones o homes?

*Taller extret i modificat de la *Guía de actividades para fomentar la igualdad de oportunidades entre niños y niñas* (2014, p.27).

4.1.4. Activitat 4. Tres generacions enrere.

Dirigit a: 2n curs. Primer trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre les condicions de desigualtat que sofrien les nostres padrines i repadrines.
- ✓ Reflexionar sobre si aquestes condicions han anat evolucionant amb el temps.
- ✓ Classificar les condicions que han desaparegut i les que es segueixen donant en l'actualitat.

Duració: 50 minuts.

Material: revistes, diaris, papers, llapis de colors i bolígrafs.

Procediment:

1. Explicar els conceptes de masclisme, igualtat i discriminació.
2. Demanar a casa com vivien, a que es dedicaven, que podien fer i que no, etc., les dones de la seva família (tres generacions).
3. Dur la informació necessària a l'aula.
4. Disposar de temps per fer dibuixos, petites redaccions, etc., i poder-les explicar.
5. Reflexionar sobre com han anat canviat les condicions de vida per a la dona.

Reflexió final:

- Creieu que les condicions de vida de les dones fa 80 anys eren les mateixes que les que tenen les dones avui en dia?
- Quines condicions han canviat?
- Quines condicions es segueixen donant en l'actualitat?
- Les condicions que es segueixen donant en l'actualitat creieu que es necessari que canviïn? Per què?

*Taller extret i modificat de la *Guía de actividades para fomentar la igualdad de oportunidades entre niños y niñas (2014,p.7)*.

4.1.5. Activitat 5. Tots sabem fer les tasques de casa.

Dirigit a: 2n curs. Segon trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre quines son les tasques domèstiques i conscienciar-se de qui sol complir-les, generalment.
- ✓ Reflexionar sobre la importància de que tots els membres de la família han d'ajudar en les tasques domèstiques.

Duració: 50 minuts.

Material: Fitxa (Annex 2), llapis o bolígraf.

Procediment:

1. Repartir una fitxa a cada alumna/e, en la que aparegui un llistat de les tasques domèstiques.
2. Escriure, dins l'apartat "membres de la família", els noms de tots les persones que viuen a casa.
3. Escriure, al costat de cada tasca, el nom de la persona que habitualment realitza aquesta tasca.
4. Una vegada completat el llistat, sumar un punt per cada membre que realitzi una tasca. Representar la suma a l'apartat "punts per tasca realitzada".
5. Recordar que hem d'afegir el treball fora de casa com per ex: cuidar d'infants petits, etc.

Reflexió final:

- Pensau que la responsabilitat dins la casa només es la mare? Per què?
- Pensau que es just que la mare abasti totes les tasques de casa?
- Creieu que important que tots els membres de la família ajudin en les tasques domèstiques?

*Taller extret i modificat de la *Guía de actividades para fomentar la igualdad de oportunidades entre niños y niñas (2014,p.12)*.

4.1.6. Activitat 6. El meu rol dins els poblat.

Dirigit a: 2n curs. Tercer trimestre.

Objectius:

- ✓ Centrar la funció de la Igualtat d'oportunitats en el conjunt de la societat i no només en l'àmbit familiar.

Duració: 120 minuts.

Material: Fitxa (annex 3), ribell, pintures, aigua, folis, llapis de colors, musica.

Procediment:

1. Formar grups de 5 persones que simbolitzin les famílies d'un poblat.
2. Posar-se un nom i un símbol que els representi.
3. Elaborar un mural familiar (nom, símbol i persones de cada família).
4. Col·locar el mural on el grup decideixi i establir la seva llar.
5. Adjudicar les tasques que realitzarà cada família (responsable).
6. Complir amb les 7 tasques que tindrà cada grup per col·laborar en el poblat.

L'organització de les tasques l'haurà de decidir cada grup.

- a. Portar aigua: portar amb la boca 2l d'aigua fins el ribell col·locat a la llar.
  - b. Empolainar a la família: pintar la cara a cada membre del grup amb el símbol i el nom de la família.
  - c. Cantar l'himne del poblat: aprendre un himne de 15 versos i recitar-lo.
  - d. Dansar: ballar una cançó amb passos de moda a elecció del responsable.
  - e. Netejar la llar: cada grup tindrà que allunyar 10 pilotes de paper de la llar, bufant al llarg de 5 metres.
  - f. Cuinar pel poblat: trobar 3 pomes en un ribell amb aigua sense fer servir les mans.
  - g. Mantenir els llaços familiars: en cercle, passar un paper entre tot el grup, aspirant-lo de boca a boca sense fer servir les mans.
7. Marcar a la fitxa les tasques que realitza cada grup (responsable). El grup que acabi primer serà el més col·laborador i haurà d'ajudar a la resta de grups.

Reflexió final:

- En la societat estan repartides les tasques per sexes?

*Taller extret i modificat de la *Guía de actividades para fomentar la igualdad de oportunidades entre niños y niñas* (2014,p.30).

4.2. Jocs i professions (Segon cicle).

4.2.1. Activitat 7. Tots podem jugar a tot.

Dirigit a: 3r curs. Primer trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre els estereotips de gènere que apareixen en els catàlegs de joguines.
- ✓ Conscienciar a les nines i els nins de que tenen el dret d'elegir les joguines que els hi agradin independentment del sexe.

Duració: 120 minuts.

Material: catàlegs de joguines, folis, cartolines, llapis de colors.

Procediment:

1. Formar parelles o grups petits.
2. Repartir un catàleg per grup.
3. Observar durant 10 minuts el catàleg.
4. Reflexionar sobre el concepte d'estereotip i rol de gènere. Es poden posar exemples utilitzant el propi catàleg. Les seccions de juguetes separades per nines i nins, utilitzant rosa i blau, joguines domèstiques i d'aventures, etc.

Reflexió final:

- Estau d'acord en que les joguines es divideixin d'aquesta manera?
- Vos pareix adequat que vos diguin a que podeu jugar i a que no?
- Que vos dirien els adults a vosaltres, nines, si escollíssiu una "joguina de nin"?
- Que vos dirien els adults a vosaltres, nins, si escollíssiu una "joguina de nina"?

*Taller extret i modificat de la "*Guía de actividades para fomentar la igualdad de oportunidades entre niños y niñas* (2014,p.13)".

4.2.2. Activitat 8. Elegim la nostra professió.

Dirigit a: 3r curs. Segon trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre els estereotips de gènere en relació a determinades professions.
- ✓ Reflexionar sobre la importància del llenguatge com a perpetuador dels estereotips de gènere i la necessitat d'utilitzar un llenguatge inclusiu que permeti la igualtat i la visibilitat de les diferències.

Duració: 50 minuts.

Material: folis, cartolines de colors, retoladors de colors.

Procediment:

1. Escriure diferents professions en els folis; en femení o en masculí, al contrari dels rols que tradicionalment s'assignen. Per ex: mecànica o netejador.
2. Formar grups de tres persones. Assignar a cada grup una targeta amb les diferents professions.
3. Representar (a través de la mímica) davant la classe la professió adjudicada.
4. Apuntar en un paper totes les respostes que es donin. La correcta s'escriurà en majúscules. (persona voluntària)
5. Realitzar una posta en comú extraient conclusions sobre les respostes que s'han donat i el llenguatge que s'ha utilitzat en elles.

Reflexió final:

Per cada una de les professions representades:

- Qui realitza majoritàriament aquesta feina?
- Aquesta feina la poden desenvolupar persones de l'altre sexe?
- Ens costa pensar que aquesta professió la realitzin altres persones ?
- Anomenam les diferents professions segons les persones que les realitzen, metgesses i metges, professores i professors, etc.
- Quina conclusions es treuen de la dinàmica?

*Taller extret i modificat de: *Equidad de género. Anexo I. Recursos para educar en la Equidad de género en las AA.JJ* (p.6)

4.2.3. Activitat 9. Com ens divertim?

Dirigit a: 3r crus. Tercer trimestre.

Objectius:

- ✓ Recordar algunes joguines que ens han regalat en la nostra vida i pensar en el caràcter genèric d'aquestes.
- ✓ Pensar les característiques dels jocs i esports que practicam i com es desenvolupen habilitats, moltes vegades relacionades amb el rol de gènere.
- ✓ Reconèixer en les joguines, jocs i esports mecanismes de socialització que depenent del seu ús o manera de jugar afavoreixen o no l'equitat de gènere.

Duració: 50 minuts.

Materials: Fitxa (Annex 4) i bolígrafs.

Procediment:

1. Repartir una fitxa per alumna/e.
2. Omplir la taula que apareix a la fitxa. Escriure en la columna esquerra una joguina per cada franja d'edat i en la columna dreta la descripció d'aquesta.
3. Llegir individualment i en veu alta les seves respostes davant la classe.
4. Apuntar en un paper les joguines que es mencionen i l'habilitat que desenvolupa cada joguina. (persona voluntària)

Reflexió final:

- Vos ha costat esforç recordar a que jugàveu?
- Hi havia qualche joguina que t'agradés molt i amb la qual no et deixaven jugar?
Per què?
- Hi va haver qualche joguina que desitgessis i que mai et varen regalar?

*Taller extret i modificat de: *Equidad de género. Anexo I. Recursos para educar en la Equidad de género en las AA.JJ* (p.7-8)

4.2.4. Activitat 10. Treballam tot tipus d'esport.

Dirigit a: 4t curs. Primer trimestre.

Objectius:

- ✓ Descobrir els estereotips de gènere que tenim quan pensam en determinats esports.
- ✓ Reflexionar sobre la importància del llenguatge com perpetuador dels estereotips de gènere i la importància de fer servir un llenguatge inclusiu que permeti l'equitat i la visibilitat de les diferències.

Duració: 120 minuts.

Material: poliesportiu, material esportiu, roba còmode.

Procediment:

1. Dividir la classe en 5 grups mixtes.
2. Posar en marxa un circuit de diferents esports en el que totes i tots han de participar per igual en cada un d'ells. El esports seran el següents:
  - ✚ Ioga (aula)
  - ✚ Futbol
  - ✚ Dansa
  - ✚ Bàsquet
  - ✚ Voleibol
3. Cada comentari sexista farà que l'equip hagi de fer dues voltes corrent al voltant del pati. (el control el durà a terme els professors d'educació física i la tutora)

Reflexió final:

- Per què existeix la creença de que en alguns esports, un equip mixte es un aspecte negatiu?
- Amb el mateix entrenament, nines i nins poden arribar a jugar amb la mateixa habilitat?

*Taller de creació pròpia.

4.2.5. Activitat 11. La gymkana de les oportunitats.

Dirigit a: 4t curs. Segon trimestre.

Objectius:

- ✓ Potenciar la Igualtat d'Oportunitats a través de diferents proves.

Duració: 120 minuts.

Materials: pati de l'escola, proves escrites, roba còmode.

Procediment:

1. Cada prova ha de contenir un jeroglífic relacionat amb la Igualtat d'Oportunitats, i una pista per trobar-la. (responsable)
2. Amagar les proves de forma discreta, repartides per tot l'espai, de manera que els equips es puguin veure al trobar-les.
3. Formar dos o més equips, en els quals estigui equilibrat el nombre de nines i de nins.
4. Repartir una pista diferent a cada equip, per que no coincideixin a la hora de recórrer la Gymkana.
5. Juntament amb les pistes, entregar trossos d'un mapa amb el que finalitzarà la dinàmica, creant un missatge representatiu per fomentar la Igualtat d'Oportunitats.

Reflexió final:

- Creieu que tant nines com nins poden realitzar de la mateixa manera totes les proves? Per què?
- Creieu que les nines presentaran més dificultats que els nins? Per què?

*Taller extret i modificat de la *Guía de actividades para fomentar la igualdad de oportunidades entre niños y niñas* (2014,p.33).

4.2.6. Activitat 12. Disfrasse't en igualtat d'oportunitats.

Dirigit a: 4t curs. Tercer trimestre.

Objectius:

- ✓ Conscienciar a les nines i els nins sobre els estereotips de gènere que existeixen quan parlem de les professions.
- ✓ Reflexionar sobre la necessitat d'utilitzar un llenguatge inclusiu que permeti la igualtat i la visibilitat de les diferències.

Duració: 120 minut.

Materials: materials reciclats (bosses de fems, cordes, cartolines, diaris, cartró, pintures, tisores, cola, etc.)

Procediment

1. Demanar als alumnes que portin a l'aula materials reciclats.
2. Disposar de 60 minuts per fer-se, individualment, una disfressa d'una professió amb els materials reciclats.
3. Agrupar-se en grups petits i de manera improvisada, representar una obra teatral breu.

Reflexió final:

- De totes les disfresses hi ha professions de dona i altres d'home? Per què?
- Totes les professions representades les poden desenvolupar dones i homes indistintivament?
- Ens costa pensar que alguna de les professions representades la pot realitzar l'altre sexe?
- Anomenam les diferents professions representades: metgesses i metges, professores i professors, etc.
- Quina conclusions es treuen de la dinàmica?

*Taller de creació pròpia.

4.3. Literatura, publicitat i medis de comunicació sexistes.

4.3.1. Activiat 13. Literatura sexista.

Dirigit a: 5è curs. Primer trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre la similitud de característiques entre les figures femenines dels contes, que tradicionalment han constituït un exemple d'estereotip femení.

Duració: 50 minuts.

Materials: fitxa (Annex 5), contes sexistes (la ventafocs, la rateta presumida, la blanca neus, la bella i la bèstia, etc.)

Procediment:

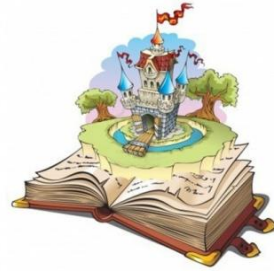
1. Dividir la classe en grups i repartir un conte per a cada un.
2. Recordar el conte, resumir-lo i omplir la fitxa.
3. Explicar el que han escrit, davant la classe.
4. Recordar el paper de la figura masculina; també compleixen estereotips de gènere.

Reflexió final:

- Els personatges femenins, podrien tenir característiques diferents? I els masculins?
- Al principi del conte les figures femenines es mostren més independents i aventureres, per què al final del conte sempre acaben comportant-se de manera estereotipada?
- Creieu que l'argument de tots aquest contes es sexista? Per què?

*Taller de creació pròpia.

4.3.2. Activiat 11. Apropam la literatura de casa a l'escola.

Dirigit a: 5è curs. Segon trimestre.

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre les característiques dels personatges que apareixen en els contes, normalment tradicionals, els quals han constituït un exemple d'estereotip femení i un d'estereotip masculí.

Duració: 50 minuts.

Materials: llibres de casa, pissarra i guix.

Procediment:

1. Demanar a les nines i als nins que portin de casa alguns contes que des de petits els hi resultin atractius.
2. Crear una taula a la pissarra on aparegui el nom de la nina o el nin, el títol del seu llibre i el sexe.
3. Aixecar-se individualment i apuntar a la pissarra les seves dades.
4. Contar breument el contingut del seu llibre sent crítics amb els antivalors i estereotips sexistes que apareguin en ell.

Reflexió final:

- Existeixen estereotips sexistes?
- Canviar el gènere dels personatges i observar que passa, pot succeir la historia igual o ha canviat alguna cosa? Per què?
- Si contem contes tradicionals hem de ser conservadors sense modificacions?
- Per que no adaptam els textos des de una perspectiva d'Igualtat d'Oportunitats?

*Taller de creació pròpia.

4.3.3. Activitat 15. Videojocs estereotipats.

Dirigit a: 5è curs. Tercer trimestre.

Activitat 15. Videojocs

Objectius:

- ✓ Reflexionar sobre els rols i els estereotips discriminatoris que presenten els videojocs cap a les dones, traslladant-les a papers secundaris o simplement no son visibles.

Material: Fitxa (Annex 6)

Duració: 50 minuts.

Procediment:

1. Repartir la fitxa.
2. Pensar individualment en un videojoc que hagi jugat o hagi vist algú jugar-hi.
3. Omplir la fitxa amb els coneixements referents al videojoc.
4. Respondre les preguntes de la reflexió final i iniciar un debat.

Reflexió final:

Per a cada participant:

- Quin son les/els protagonistes d'aquest videojoc? Dones o homes?
- Quins son els rols assignats a les dones que apareixen en el joc?
- Com es l'aspecte físic que mostren les dones en el videojoc?
- Quines característiques s'atribueixen a les dones en els videojocs en general?
- Les dones representades en aquest jocs, tenen alguna cosa a veure amb les dones de la realitat?

*Taller extret i modificat de: *Equidad de género. Anexo I. Recursos para educar en la Equidad de género en las AA.JJ* (p.9)

4.3.4. Activitat 16,17 i 18. Anàlisi d'espots publicitaris.

Dirigit a: 6è curs. Primer segon i tercer trimestre.

Objectius:

- ✓ Analitzar críticament i amb perspectiva de gènere els espots publicitaris que apareixen en la televisió.
- ✓ Adonar-se'n dels estereotips i rols sexistes que els anuncis assignen a les dones i als homes.

Materials: espots publicitaris.

Duració: 50 minuts (1r trimestre), 50 minuts (2n trimestre), 50 minuts (3r trimestre).

Procediment:

1r trimestre

1. Formar grups de entre 3 i 4 persones.
2. Repartir 3 espots publicitaris per cada grup.
3. Començar a preparar l'exposició que es farà al següent trimestre. El grup haurà de treballar per el seu compte fora de l'aula.

2n semestre

4. Exposar grupalment, a través d'una presentació PowerPoint, l'anàlisi dels tres espots publicitaris.
5. Prendre nota de totes les presentacions.

3r trimestre

6. Dedicar la sessió a debatre sobre els anàlisis dels espots publicitaris, exposats anteriorment. Seguir els punts de la reflexió final esmentada a continuació:

Reflexió final:

Per a cada grup i anunci:

- Quin producte es ven?
- Quins personatges apareixen?
- Com son les dones i els homes que apareixen? Estan estereotipats?
- Que estan fent les dones i els homes que apareixen? Compleixen rols de gènere?
- Creieu que es tracta d'un anunci sexista? Per què?

*Taller de creació pròpia.

5. CONCLUSIONS

Després del desenvolupament del present treball es clara la necessitat de treballar la igualtat de gènere des de les edats més primerenques, intentant que els infants analitzin la realitat des dels estereotips de gènere, que aprenguin a identificar-los i que siguin conscients de que per el fet de ser nina o nin no estan condicionats/es a pensar o a comportar-se d'una certa manera.

Hem pogut observar, que les dones i els homes han tengut una evolució notable al llarg de la història, però tot i així encara existeixen desigualtats entre ambdós sexes creient que la dona es inferior a l'home.

Els contextos on es segueixen donant estereotips de gènere, i els qual s'han tractat a l'actual projecte son per una banda el context familiar, on actualment es continua donant, en la majoria de les famílies, un model patriarcal on la dona es troba a l'entorn de l'àmbit privat, al cuidat dels infants i cobrint les tasques de casa; mentre que l'home triomfa a l'àmbit públic per tal de cobrir les necessitats de la llar. Això fa que els infants creixin amb unes normes estereotipades, les quals interioritzen

Per altre banda, trobam la transmissió de valors i rols socials estereotips a través de les joguines. Tendim a relacionar i adjudicar les nenes i joguines domèstiques per a les nines sense que ens passi pel cap que aquestes puguin ser utilitzades pels nins i viceversa. Aquest, també es un àmbit de gran importància a partir del qual treballar la igualtat de gènere.

I finalment, ens trobam els medis de comunicació, així com els videojocs, la literatura i la publicitat on representen al gènere femení únicament a través de la bellesa, sensualitat,etc o en el cas de la literatura també la part de la submissió; mentre que el gènere masculí sempre representa força, valentia, agressivitat i poder.

Baix el meu punt de vista, crec que per tal d'aconseguir la igualtat de gènere ja des de edats més primerenques podríem abastar molts d'àmbits diferents, encara que amb els anomenats anteriorment podem aconseguir grans avanços si es treballen correctament. A més, seria interessant combinar aquest projecte amb altres treballessin la igualtat de gènere amb les famílies ja que aquestes son el principal model de les nines i els nins.

6. BILIOGRAFÍA

Aguilar García, M.T. (2008). El sistema sexo-género en los movimientos feministas. *Amnis: Revue de Civilisation Contemporaine de l'Université de Bretagne Occidentale*, (8), pp.1-11. Recuperat de: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2870086>

Barberá, E. i Martínez, I. (2011). *Psicología y género*, (9), pp. 175-180. 1st ed. Madrid: Pearson educación de México, S. A.

Berger, J.; Rosenholtz, S. i Zelditch, M. (1980). Status Organizing Processes. *Annual Review of Sociology*, 6(1), pp. 479-508.

Bourdieu, P. (2000). *La dominación masculina*, (7), pp. 55-73.1st ed. Barcelona: Anagrama.

Buss, D. M. (1995). Psychological Sex Differences: Origins Through Sexual Selection. *American Psychologist*, 50(3), pp.164-168.

Bussey, K. i A. Bandura (1999). "Social Cognitive Theory of Gender Development and Differentiation", *Psychological Review*, 106(4), pp. 676-713.

Colás, P. (2007). La interiorización de los estereotipos de género en jóvenes y adoelscentes. *Revista de Investigación Educativa*, 25(1), pp. 35-58.

Criado L. El papel de la mujer como ciudadana en el siglo XIII: *La educación y lo privad*, p. 3.

Pinceladas literarias para la igualdad de género en Educación Infantil (2008). *Caleidoscopio* (1).

De la Peña, E.M. (2007). Proyecto Némesis. *El maletín de coeducación para el profesorado. Fórmulas para la igualdad*, (2). Mancomunidad de Municipios: Valle del Guadiato. Recuperat de: <http://www.fundacionmujeres.es/maletincoeducacion/pdf/CUAD2horiz.pdf>

Del Valle, T i col. (2002). *Modelos emergentes en los sistemas y relaciones de género*. 1st ed. Madrid: Narcea.

Delgado, I. (2011). *El juego infantil y su metologia*. 1st ed. Madrid: Paraninfo.

Díez Gutiérrez, E.J. (2004). *Guía didáctica para el análisis de los videojuegos*. Madrid: Instituto de la Mujer. Recuperat de: <http://www.inmujer.gob.es/areasTematicas/educacion/programas/docs/GluididactAnalisisVideojuegos.pdf>

Erikson, E. H. (1974). *Identidad, juventud y crisis*. 1st. ed. Madrid: Taurus.

- Felipe, P. (2016). Trabajo de fin de grado: *Creencias sobre sexismo y violencia de género en adolescentes*, p. 12.
- Fernandez, A.M. (2002). *Estereotipos y roles de género en el refranero popular*. Barcelona: Anthropos.
- Ferrer V. i Bosch, E. (2000). Violencia de género y misoginia: *reflexiones psicosociales sobre un posible factor explicativo*, pp.13-14. Madrid: redalyc.
- Fisas, V. (1998): *El Sexo de la Violencia*. Barcelona: ICARIA, S.A.
- France, P. (1988). Los comienzos del estereotipo de género. En Browne, N. y France, P. (1988). *Hacia una educación infantil no sexista*, pp. 66-84. Madrid: Morata.
- Freixas, A. (2001). Entre el mandato y el deseo: el proceso de adquisición de la identidad sexual y de género. En C. Flecha i M. Núñez (Eds.) *La Educación de las Mujeres: Nuevas perspectivas*, pp. 23-32. Sevilla: Secretariat de publicacions de la Universitat de Sevilla.
- Jiménez, R. (2005): *El aprendizaje cultural de género desde la teoría sociocultural*. Tesis doctoral. Departament de MIDE. Universitat de Sevilla.
- Kohlberg, L. (1966). "A Cognitive-Developmental Analysis of Children's Sex-Role Concepts and Attitudes". *The Development of Sex Differences*. Stanford: Stanford University Press.
- Lagarde, M. (1996): *Género y feminismo. Desarrollo humano y democracia*. Madrid: Horas y Horas.
- Lagarde, M. (1998): *Identidad genérica y feminismo*. Sevilla: Institut Andaluc de la Dona.
- Laird, J.D. i Thomson, N.S. (1992): *Psychology*. Boston: Houghton Miffl in.
- Marbán, J.M; Robledo, P.; Díez, C.; García, J.N. i De caso, A.M. (2009). Desarrollo emocional y social. En Martín, C. y Navarro, J.I. (2009). *Psicología del desarrollo para docentes*, pp. 115-130. Madrid: Pirámide.
- Martin, C. L. (1989). "Children's Use of Genderrelated Information in Making Social Judgments". *Developmental Psychology*, 25(1), pp.80-88.
- Monasterio, M; González, S. i García, A. (2011). *La coeducación en la Escuela del siglo XXI*. Madrid: Catarata.
- Ortega, F. (1998). Imágenes y representaciones de género: *Asparkía*, pp. 9-20. Madrid.

Pam a pam, coeduquem (2015). *Quadern pedagògic per al professorat del cicle formatiu de grau superior d'educació infantil, (1)*, pp. 14-15. Recuperat de: http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_pam_a_pam_coeduquem.pdf

Requena, M.D. i Sainz de Vicuña, V. (2009). *Didáctica de la Educación infantil*. Madrid: Editex.

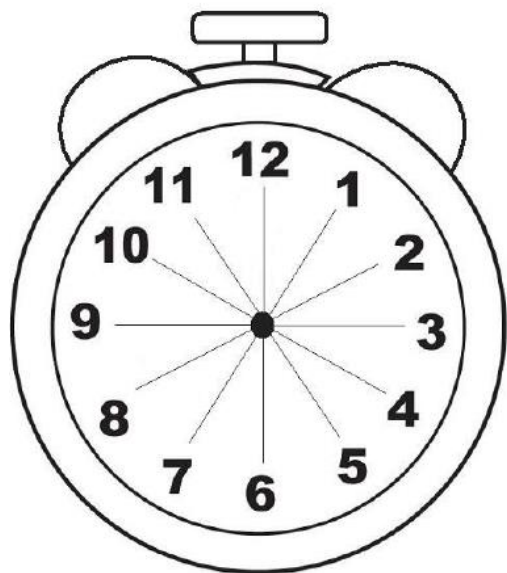
Simón, M.E. (2001). Coeducar chicos con chicas: el reverso de la escuela mixta. En Blanco, N. (coord.) (2001). *Educación en femenino y en masculino*, pp. 59-70. Madrid: Akal.

Suzzi, G. (2016). Gayle Rubin y Judith Butler. *Interlocuciones psicoanalíticas para el desmontaje del sistema sexo-género*. VIII Congrés Internacional d'Investigació i pràctica professional en Psicologia XXIII. Bons Aires: Facultat de Psicologia-Universitat de Bons Aires.

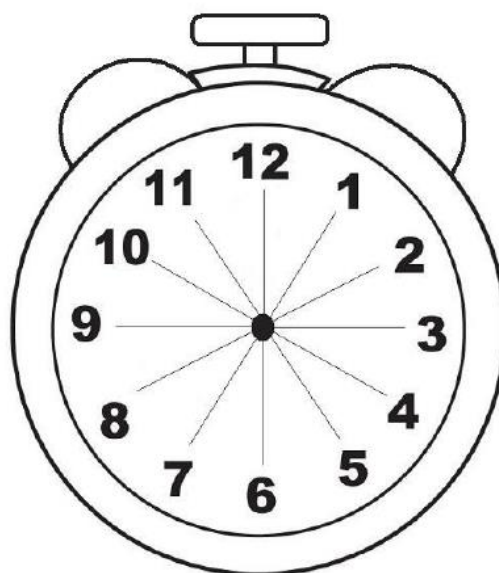
Torres, G. i Arjona, M.C. (1993). Coeducació. Temes transversals del currículum, 2. De Conselleria d'Educació i Ciència (1993). *Temas transversales del currículum, 2. Educación ambiental, Coeducación, Educación del consumidor y usuario* (pp. 79-153). Sevilla: Junta d'Andalucía. Consellería d'Educació i ciència.

¿Qué es el androcentrismo? (2008). Diari feminista. *Mujeres en la red*. Recuperat de: <http://www.mujiresenred.net/spip.php?article1600>

Annex 1

_____

_____

Annex 2

Membres de la família			
Punts per tasca realitzada			

TASCA	MEMBRE	TASCA	MEMBRE
Preparar el berenar		Fer el dinar	
Rentar els plats		Fer net els banys	
Passar l'aspiradora		Retirar la taula	
Fregar		Fer el sopar	
Treure al ca		Posar la rentadora	
Fer els llits		Fer net els vidres	
Posar la taula		Treure el fems	
Llevar la pols		Donar de menjar al ca	
Regar les plantes		Ordenar la compra	
Estendre la roba		Fer net les estores	
Granar		Posar el rentavaixelles	
Fer net les habitacions		Preparar el berenar de l'escola	
Planxar		Arreglar els electrodomèstics	
Fer la compra		Controlar les factures	
Fer net el jardí		Cosir la roba	
Fer net la roba		Canviar els llençols	
Ordenador la roba		Fer net el forn	
Treure el rentavaixelles		Canviar les bombetes	
Bricolatge		Atendre als familiars malalts	
Fer net les persianes		Dur el cotxe al taller	

Annex 3

TASQUES PER COL·LABORAR AL POBLAT	
Portar aigua	
Empolainar a la família	
Transmetre l'himne del poblat	
Ballar la dansa	
Fer net la llar	
Cuinar pel poblat	
Mantenir el llaços familiars	

Annex 4

Edat	Joguina	Descripció
4 anys		
8 anys		
10 anys		
Actualment		

Annex 5.

Fer un resum del conte
Describeu les Característiques dels personatges femenins. Explica el seu paper.
Describeu les característiques dels personatges masculins. Explica el seu paper.

Annex 6.

Nom del videojoc
Quin son els protagonistes d'aquest videojoc? Dones o homes?
Quins son els rols assignats a les dones que apareixen en el videojoc?
Com es l'aspecte físic de les dones que es mostren en el videojoc?
Quines característiques s'atribueixen a les dones en els videojocs? I als homes? ¿Y a los homes?
Les dones que apareixen en el videojoc tenen alguna cosa a veure amb les dones de la realitat?